

Kommentti Per-Erik Lönnforsin vastineeseen

KLAUS KULTTI

ma. professori

On vähän ikävä analysoida fragmentteja toisten kirjoituksista, mutta teen niin koska *Lönnfors* sitä toivoo. Lönnfors on lainannut Christian *Grönroosin* sanomisista neljä virkettä. Ensimmäisessä väitetään, että työvoimaan tai työhön perustuva ostovoima ei riitä koko tuotannon kuluttamiseen. Tämä on hieman kummallinen väite, joka antaa vähintään kaksi tulkintamahdollisuutta: 1. Kun kaikkeen ei ole varaa osa tuotannosta jää kuluttamatta ja makaa jossakin varastossa. Taloustieteessä ajatellaan toisin. Kun tuottaja huomaa, että kuluttajilla/palkansaajilla ei ole varaa ostaa hänen tuottamia tuotteita hän varmaankin laskee hintaa tai vähentää tuotantoa. 2. Työtulot ovat niin pieni osuus koko varallisuuden luonnista, että palkkatuloja saavat ihmiset eivät kykene ostamaan kaikkea mitä tuotetaan. Näin saattaa olla, mutta jos tuottajat eivät tahallisesti tuota enemmän kuin heidän tuotteelleen on kysyntää lienee oletettava, että taloudessa on joitakin muita tuloja joiden saajat sitten pitävät huolta sen osuuden kysynnästä, jota palkkatuloja nauttivat eivät pysty ostamaan. Sikäli kuin kumpikin tulkinta on väärä jossakin lienee tuottajia, jotka tuottavat enemmän kuin pystyvät myymään. Olen

erittäin kiinnostunut kuulemaan näistä tapauksista.

Toinen virke vastaa näkemykseni mukaan todellisuutta. Tuottajat eivät todellakaan pyri luomaan työpaikkoja, vaan tuottamaan hyödykkeitä tehokkaasti tai järkevästi. Työpaikkojen luominen on pikemminkin epätoivoisten politiikkojen puuhastelua, jonka järkevyyttä voi pohtia esimerkiksi sitä taustaa vasten, että Neuvostoliitossa kaikille oli luotu työpaikka.

Kolmannen virkkeen todenperäisyydestä minun on vaikea sanoa mitään. Ainakaan se ei vaikuta välttämättä todelta. Vaikka työätekeviä olisi hyvin vähän, on kai mahdollista että veroja kerätään paljon ja tehokkaasti. Ansiotulojen lisäksi on mahdollista verottaa muutakin toimintaa. Kaikille lienevät tuttua pääomaverojen verotus, arvonlisäverotus ja polttoaineverotus. Mielenkiintoinen ja kaikkea muuta kuin kiistämätön on näkemys siitä, että verotuksella ja tulonsiirroilla stimuloidaan (tarkoittaa kai lisätään) ostovoimaa. Tällaisen analyysin peruslähtökohta tuntuu olevan hämärtynyt käsitys siitä miten tulonmuodostus tapahtuu.

Vaikka kaikki tuotanto tapahtuisi robottien avulla niin, että palkkatuloja ei maksettaisi ol-

lenkaan ei tuotanto/vauraus minnekään katoa. Eivät robotit syödä pellolle autoja ja tietokoneita ja ruokaa tyhjän pantiksi lojumaan. Jollakin perusteella tämä tuotanto varmasti jaetaan ihmisten kesken. Todennäköinen vaihtoehto on, että joku omistaa nämä robotit ja sitä myöten niiden luoman tuotannon. Saattaa olla, että omistajia on vähän tai paljon. Ymmärryksen edistämiseksi on hyödyllistä tarkastella ääritapauksia. Oletetaan, että omistajia on vain yksi ja kaikki muut ihmiset ovat toimettomia. Minikäänlaisia palkkatuloja tällaisessa yhteiskunnassa ei synny. Vaikuttaako nyt todennäköiseltä, että tämä yksi omistaja päättää antaa robotiensa tuottaa yötä päivää hyödykkeitä johonkin varastoon. Vai vaikuttaako todennäköisemmältä, että hän antaa robottiensa tuottaa niitä sen verran kuin itse tarvitsee. Näistä kahdesta vaihtoehdosta jälkimmäinen vaikuttaa minusta todennäköisemmältä. Tässä vaihtoehdossa ei myöskään pääse käymään niin että ihmisillä ei olisi varaa ostaa kaikkea tuotettua tavaraa, koska sitä ei tuoteta enempää kuin sille on käyttöä. Tietysti on muita vaihtoehtoja. Omistaja voi esimerkiksi ehdottaa jollekin toimettomalle,

että hän saa jonkin verran hyödykkeitä jos hieroo omistajan selkää. Toimeton saattaa tähän suostuakin, jolloin on tapahtunut transaktio ja taas kaikki tuotetut hyödykkeet käytetään ja yhteiskunnan ainoa työtätekevä on ostanut lisätuotannon työpanoksellaan. Lopputuloksen kannalta on yhdentekevää saako työllistetty toimeton omistajalta hieronnasta rahaa, jolla sitten ostaa lisätuotannon itselleen vai käyvätkö osapuolet puhdasta vaihtokauppaa.

Toisessa ääritapauksessa kaikki omistavat osuuden roboteista. Samat kysymykset kuin edellä voidaan esittää ja lienee uskottavaa, että robotit tuottavat paljon hyödykkeitä, joita omistajat sitten kuluttavat vaikka taloudessa ei ole laisinkaan työtuloja. Hyvinvoinnin jakautuminen ääritapauksissa on tietysti erilainen, mutta sitä ei kai kukaan ole kiistänyt.

Taloustieteen keskeisiä käsitteitä on tasapaino. Karkeasti ottaen tasapainossa tuotetaan ja kulutetaan yhtä suuret määrät hyödykkeitä. Jos yrittää ymmärtää tämän ja sitten pitää kirjaa siitä mitä tuloja kellekin tuotannollisessa toiminnassa syntyy ja miten hän tulonsa käyttää välttyä sekavalta analyysiltä.